

10. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 12. – Ст. 102.
11. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року / [Електронний документ]. – Режим доступу: sips.gov.ua/i.../file/ip-strategy28082014-1.doc
12. *Алиева М.Ф.* Информационная безопасность как элемент информационной культуры / М. Ф. Алиева // Вестн. Адыгейского гос. ун-та. – Сер. 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. – 2012. – Вип. № 4 (108). – С.96-101.
13. *Кормич Б.А.* Інформаційна безпека: організаційно-правові основи. Навч. посібн. / Кормич Б.А. – К.: Кондор, 2008. – 384 с.
14. *Полевий В.* Що захищаємо в інформаційній війні та хто за це відповідає? / Володимир Полевий // [Електронний документ] Рідна країна: світоглядний портал. 15 жовт. 2014. – Режим доступу: ridna.ua > [Громадянська](#) > [Громадська думка](#).
15. Закон України «Про захист суспільної моралі» // ВВР. – 2004. – № 14. – Ст. 192.
16. Доктрина Інформаційної безпеки України // [Електронний документ] Офіційна вебсторінка Верховної Ради України: Законодавство. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=514%2F2009&p=1267772861313087>

УДК 141.2

Самарський А.Ю.

Національний університет біоресурсів та природокористування України

ТЕХНООПТИМІЗМ І ПРОБЛЕМИ УСУСПІЛЬНЕННЯ НАПЕРЕДІ ДНІ НОВОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

В розрізі ідей вітчизняної філософії та кібернетики ХХ ст. досліджуються технократичні та футурологічні концепції перспектив науково-технічного розвитку, що мають призвести до змін суспільних відносин. Аналізуються ідеї сучасних публікацій з даної тематики та вказуються теоретичні недоліки сучасних концепцій у порівнянні з тими, що висувалися світилами вітчизняної науки в плані необхідності зміни моделі суспільного управління виробничими та соціальними процесами.

Ключові слова: *технократизм, діалектичне мислення, усупільнення, автоматизація виробництва, кібернетика, політекономія, капіталізм, соціалізм, Глушков, Ільєнков.*

Самарский А.Ю. Технооптимизм и проблемы обобществления накануне новой промышленной революции. В разрезе идей отечественной философии и кибернетики ХХ в. исследуются технократические и футурологические концепции перспектив научно-технического развития, которые должны привести к изменениям общественных отношений. Анализируются идеи в современных публикациях по данной тематике и указываются теоретические недостатки современных концепций по сравнению с теми,

что выдвигались светилами отечественной науки в плане необходимости изменения модели общественного управления производственными и социальными процессами.

Ключевые слова: технократизм, диалектическое мышление, обобществление, автоматизация, кибернетика, политэкономия, капитализм, социализм, Глушков, Ильенков.

Samarskyi A. Technoptimism and problems of socialization of a new industrial revolution. In the context of the ideas of domestic philosophy and cybernetics of the 20th century are being researched technocratic and futurological concepts of the prospects of scientific and technological development that should lead to changes in social relations are researched. The ideas in modern publications on the subject are analyzed the theoretical shortcomings of modern concepts are compared with those advanced by the luminescence of the national science in terms of the necessity of changing the model of social control by production and social processes.

Key words: technocracy, dialectical thinking, socialization, automation, cybernetics, political economy, capitalism, socialism, Glushkov, Ilyenkov.

Думка про те, що кризи капіталізму можна вирішити за допомогою введення нових технологій, не нова. Ще соціалісти-утопісти XIX століття (А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен) покладали великі надії на науково-технічний прогрес і промислову революцію у вирішенні протиріч капіталізму. Соціальні концепції суспільного розвитку, що витекли з утопічного соціалізму, такі як соціологія О. Конта і особливо технократизм Т. Веблена, розвинули ці надії в окремі наукові теорії, які є ідейною основою більшості сучасних концепцій. Основна ідея: технічний прогрес усуне протиріччя між працею і капіталом шляхом автоматизації виробництва і виведення людини з процесу виробництва.

Може здатися, що це схоже на марксистську ідею про роль розвитку продуктивних сил в суспільних відносинах, але марксизм відрізняється від соціалістичних утопій, тим, що розглядає соціальні умови здійснення цього стрибка. В цьому ракурсі було б цікаво розглянути сучасні ідеї, що викликані до життя роботизацією та автоматизацією виробництва.

Перше, про що говорять усілякі противники технічного прогресу, це збільшення безробіття в найближчій перспективі й повна відсутність необхідності працювати, коли автоматизація виробництва дозволить забезпечувати базові потреби кожного індивіда абсолютно безкоштовно. Проте подібні побоювання позбавлені наукової аргументації і апелюють до обивательських уявлень. Такі прогнози багатьох аналітиків, починаючи від бізнесмена Б. Гейтса закінчуючи антикапіталістично-налаштованим вченим-соціологом Р. Коллінзом [5], виходять з теж зі стереотипних уявлень. Однак на практиці виявляється, що ця схема сильно розходиться з емпіричною дійсністю. Аналіз ситуації показує [7], що безробіття, яке спричинила автоматизація, мізерно мале в порівнянні з тим, причиною чого є циклічні кризи перевиробництва й падіння норми прибутку на капітал. І ніяких підстав для кардинальної зміни ситуації в найближчому майбутньому немає.

Однак це не дає приводу для оптимізму прихильникам технічного прогресу. Вони теж діляться на прихильників і противників ринкової економіки. Перші плекають наївні

надії на те, що роботизація вигідна для бізнесу тим, що дає високу продуктивність, можливість повної автоматизації процесу і, як наслідок, надійність, передбачуваність. Наче це допоможе запобігти фінансовим кризам. Неважко побачити за цими думками ілюзії окремого капіталіста, для якого автоматизація його виробництва дозволяє підвищити ефективність, але в цілому для класу капіталістів заміна людської праці машинною працею неможлива, тому що людська праця є основою капіталу. Саме тому клас капіталістів не зацікавлений в безробітті через те, що зменшується платоспроможний попит і скорочується товарне споживання. Внаслідок цього ми спостерігаємо картину, коли впровадження новітніх автоматизованих технологій в розвинених капіталістичних країнах викликає до життя найвідсталіші форми виробництва в нерозвинених країнах, із застосуванням найпримітивнішої ручної праці.

На відміну від абстрактних схем, в реальному капіталізмі ці дві протилежні тенденції борються між собою, але позитивно вирішити дане протиріччя капіталізм сам не в змозі. Тому навіть найщиріші противники капіталізму, які не бачать цього протиріччя, не можуть запропонувати ніякої дійсної альтернативи і об'єктивно залишаються ідеологами «поліпшення» системи. Адже навіть якщо вдасться показати власникам виробництв, що капіталізм уже вичерпав себе, став для них не вигідним, як це робить І. Валлерстайн [2], то це анітрохи не означає, що клас капіталістів відмовиться від капіталізму. Швидше навпаки, він скористається такою критикою, щоб «підлатати» слабкі місця і заощадити ще трохи часу. Британський журналіст і письменник П. Мейсон [6] розповідає про те, чому «капіталізм не витримає натиску автоматизації і технологічного розвитку», однак не пропонує, як запобігти тому, щоб крах капіталізму не призвів до кінця людства.

Технократичні утопії, в дусі популярного проекту «Венера» Ж. Фреско і Р. Медоуз [8], цілком чітко показують протиріччя між повною автоматизацією виробництва і прагненням капіталу до самозростання, але в підсумку у них виходить, що від капіталізму потрібно «відмовитися», нібито способи виробництва змінюються за бажанням людей. Деякі аналітики, такі як К. Віллоу [3], самі дійшли до думки, що роботизація і автоматизація допоможе втілити ідеї Маркса, але незнання теорії не дозволяє йому відповісти на елементарні питання критиків.

Всі вищенаведені ідеї, так чи інакше, ігнорують проблему ліквідації приватної власності, тому нашою метою є проаналізувати сучасні концепції переходу до нових суспільних відносин під впливом НТР, особливо у відношенні до питання приватної власності на засоби виробництва. Від правильного вирішення цього питання залежить подальше вирішення будь-яких інших суперечностей капіталізму, і, отже, без руху в напрямку ліквідації приватної власності неможливо говорити про дійсну альтернативу капіталізму. Е.В. Ільєнков в доповіді «Маркс і західний світ» [4] пише, що світ ділиться не по лінії «Захід» і «Схід», а по лінії розмежування тих країн, які стверджують панування приватної власності і тих, які стали на шлях її подолання. Він стверджує, що марксизм - це найвище досягнення саме західної теоретичної філософської думки, оскільки саме він ставить і теоретично вирішує питання про ліквідацію приватної власності і товарного виробництва як сліdstва (а одночасно і умови) розвитку поділу

праці. І ніяка інша постановка питання не веде до розв'язання сучасних суспільних протиріч.

В СРСР постала задача усупільнення виробництва, і певні успіхи в цій справі були досягнуті. Але всі вони стосувалися тільки першої стадії, для якої цілком підходив метафізичний спосіб мислення, в той час як першим безпосереднім завданням революції власне є формування діалектичного мислення. Е.В. Ільєнков, цитуючи раннього Маркса, прямо порівнює його «грубий і непродуманий» комунізм» як перше (чисто негативне) заперечення приватної власності і соціалізм в СРСР. Це «формально-юридичне «усупільнення власності», засноване політичною революцією, є всього-на-всього перший (хоча і необхідно перший) крок, є лише перший етап дійсного «усупільнення» [4]. Але для дійсного, а не формального усупільнення (якщо ставити питання мовою передової європейської філософської проблематики того часу - це питання про зняття відчуження), - необхідна друге заперечення. Для перетворення «приватної власності» у власність всього суспільства, тобто в загальнодержавну і загальнонародну власність, перед цим суспільством як раз і встає друга половина завдання, а саме - завдання перетворення вже заснованої громадської власності в дійсну власність «людини», тобто, висловлюючись мовою вже не «раннього», а «зрілого» Маркса, в особисту власність кожного.

Якщо залишатися на точці зору позитивізму, то єдиною альтернативою розглянутих вище утопій можуть бути лише антиутопії в дусі Дж. Оруелла, які, як влучно зауважує Ільєнков, малюють майбутнє капіталізму. За більш, ніж 50 років, що минули, розвиток західної цивілізації неодноразово підтвердив більшість оруеллівських побоювань – чи не кожна розвинута країна має багато засобів для слідкування за приватним життям своїх громадян.

Ми ж тут дозволимо собі деяку ілюстрацію технічного рішення теоретично запропонованого Ільєнковим шляху: цікавий варіант реалізації ідеї дійсного усупільнення запропонував свого часу академік В.М. Глушков, коментуючи питання про долю грошей в СРСР. Ідею ліквідації грошей він вважав можливо почати реалізовувати ще на стадії «формального усупільнення», тобто соціалізму. Вона зводилася до введення безготівкових (електронних) грошей, які склали б серйозну конкуренцію готівці. Для цього передбачалося, що дефіцитні товари (виробництво яких промисловість поки не може забезпечити в повній мірі) будуть реалізовуватися за безготівковим розрахунком. Частина зарплати (за бажанням трудящих) йшла на їх безготівковий рахунок, який в будь-який момент можна перевести в готівку, але зворотна операція - переказ готівки в безготівкові, була б неможлива. Тобто можливості готівкових та безготівкових грошей були різні: «нетрудові елементи» могли користуватися готівкою, займатися спекуляцією і т.д., але переводити їх в «електронні» не могли, а ті, що живуть чесною працею могли б користуватися перевагами безготівкових грошей. Реалізацію товарів і послуг передбачалося здійснювати через спеціальні споживчі центри, організовані за територіальним принципом (це було обумовлено тим, що колективи складалися не тільки за місцем роботи, а й за місцем проживання).

Головну роль в реалізації цієї ідеї Глушков покладав не на автоматизовану за

допомогою обчислювальної техніки загальнодержавну систему, а саме на колективи. Саморегуляція відносин всередині колективу, (наприклад, негативна громадська думка стосовно ледарів, марнотратників) поступово послаблювала б роль держави. Держава на перших етапах контролювала саме «трудова справедливість» щодо грошей. Але в міру посилення ролі колективів і переведення всієї маси грошей в безготівкову сферу (що означає відмирання приватного сектора виробництва і послуг), вона ставала б непотрібною. Як видно з прикладу, дійсне усупільнення, словами Ільєнкова, перехід власності «всього суспільства» в особисту власність кожного індивіда, неможливо без розуміння ключової ролі колективу в цьому процесі. Адже кожен конкретний індивід ніколи не бачить «суспільства в цілому», він сприймає лише відносини, що його оточують.

Хотілося б підкреслити думку Е.В. Ільєнкова і В.М. Глушкова, що правильне розуміння (а не протиставлення) колективного та суспільного дозволить правильно поєднати в мисленні людини і нові технології, чого не можуть зробити як сучасні ідеологи технічного прогресу, так і їх противники. Тому що вони розділені тільки в голові теоретика, насправді це єдиний процес перетворення людством дійсності, а тому й себе самого.

Відомо, що Е.В. Ільєнков скептично ставився до всякого роду технократичних ідей, що вирости в 60-ті на тлі надій, пов'язаних з кібернетикою. Основна думка про те, що розвиток техніки сам по собі не вирішує суспільних протиріч, однак, не знайшла розвитку в плані того, як треба ставитися до технічного розвитку. Проблема залишається не вирішеною і зараз. Подальший розвиток неможливий без переходу до усупільнення, а це, в свою чергу, неможливо на базі машинного виробництва, організованого за капіталістичним типом, що передбачає і відповідне управління. Статтю «Машина і людина, кібернетика і філософія», співавтором якої є Е.В. Ільєнков, можна сміливо брати за основу методології розгляду всіх існуючих технократичних концепцій. Спробуємо розібрати як сильні сторони, так і можливі недоліки критики, викладеної в даній статті.

Потрібно сказати, що за півстоліття, що минули з часу її публікації, представники нових і вже наявних технократичних концепцій не почули жодного наведеного в статті аргументу. А інші критики технократичних ідей (антитехніцизм, ідея гуманізації техніки) доволі ірраціоналістичні. Спробуємо розглянути ідеї Ільєнкова в розрізі типових технократичних концепцій.

Нерозуміння природи мислення - наслідок нерозуміння сутності людини. Але останнім правильно змогла зробити лише матеріалістично-діалектична філософія. Цього у Маркса не змогли зрозуміти перші мислителі-технократи, які багато в чому були ним натхненні; цього не розуміють і сучасні. Як правило, їх погляд на природу людини значно глибше загальнопоширеного в сучасній науці обивательського уявлення (наприклад, Т. Веблен критикував економістів-неокласиків за позаісторичний розгляд людини, а наш сучасник Ж. Фреско виводить сутність людини з культурного розвитку суспільства), але для справжнього розуміння суті мислення їм не вистачає розуміння політекономії, адже соціальні умови, які визначають свідомість - є формою поділу праці. З нерозуміння цього - нерозуміння необхідності політичної боротьби за знищення поділу

праці, впливає їх аполітичність. Звідси ж - ідея заміни грошей «енергетичним розрахунком», ідея, по суті впливає з двохсотрічної ідеї «трудових квитанцій» Р.Оуена.

Інший напрямок сучасної філософії техніки - трансгуманізм - в розумінні природи мислення теж стоять на тих же позиціях, які критикував Ільєнков. На думку представників цього напрямку (наприклад, Н. Бострома, Р. Курцвейла) мислення людини моделюється на комп'ютері, а свідомість можна «записати на твердий носій». Тут позначається абстрактний погляд на людину як на біо-соціальну систему (з наголосом на «біо»), який зараз дуже поширений.

Наступна ідея з даної статті - необхідність користування не формальною, а діалектичною логікою при вивченні і моделюванні суспільних процесів, ще більш недоступна представникам технократизму, як, втім, і абсолютній більшості вчених. Найбільш привабливою метою суспільства вони бачать або стабільний (сталий) розвиток, або просто стабільність. Але для адекватних концепцій суспільного розвитку потрібне адекватне розуміння минулого. Тому якщо кібернетика ставить задачу моделювання суспільних процесів для ефективного управління суспільством, то подібна модель може бути тільки динамічною, що неможливо в рамках формальної логіки. Кібернетики як вчені повинні поважати інші науки, в т.ч. філософію, а це означає не вигадувати поняття і категорії, а ознайомитися з тим, що напрацювала філософія за своє більш ніж двотисячолітнє існування. Нехтування цим призводить не тільки до вищевикладених помилок, а й до більш дурних антитехнократичних забобонів типу «повстання машин» або «зомбі-апокаліпсису».

Якою же повинна бути «розумна» критика технократизму? Ми вважаємо, що ключем до розуміння піднятих проблем є поняття «машини». Ігнорування наукового розбору цього поняття призвело до того, що кібернетика не дала і не може дати загального визначення не тільки «людини», а й «машини». Ці речі взагалі знаходяться за межами її компетенції і можуть бути визначені лише в системі реального взаємодії людини з машиною, включаючи історично сформовану систему суспільного розподілу праці. Тобто поняття машини - це не сфера техніки або кібернетики, а політекономії та філософії. Перше наукове розуміння машини як «природний матеріал, перетворений в органи людської волі і її діяльного прояву в природі <...> суть створені людською рукою органи людського мозку, опредмечена сила знання» дав Маркс [1]. Політекономічний розгляд призводить до висновку, що машина це не тільки чуттєво-дане знаряддя, а вся система суспільного виробництва. Тому порівняння капіталізму з машиною у Ільєнкова аж ніяк не художній прийом. Дійсно, бюрократична, військова та інші «соціальна машина» більше відповідають науковому поняттю машини, ніж автомобілі або токарні верстати. І до цього ще треба додати історію розвитку машини, інакше скласти поняття буде неможливо.

У цьому випадку завдання створення методології буде зводитися не тільки і не стільки до історії розвитку реальної машини (історично даного способу машинного виробництва), скільки до можливості подолання машинного виробництва (п'ятого технологічного укладу), з усіма супутніми процесами і наслідками. У цьому місці, на нашу думку, Е.В. Ільєнков обмежився лише загальними положеннями, тому був не правий. Завдання як раз полягає в тому, щоб показати як технічно можливе таке

перетворення машини, системи машин, при якому вони не будуть займати опосередковуючої ролі однієї людини до іншої.

Завдання не в тому, щоб «придумати» правильний спосіб, а в тому, щоб з розвитку машинного виробництва вивести тенденції, часто суперечливі, і показати які з них ведуть в потрібному напрямку, а які ні. Розглянути їх в контексті знищення поділу праці, або, з іншого боку - в контексті усупільнення реального виробництва. Ільєнков шукав цей шлях, про що свідчать рукописи виступів у економістів та особисті листи, але так і не побачив іншого виходу, крім як покластися на розум стихії ринку на противагу неефективного бюрократичного керування.

Звичайно ж, ми тут далекі від того, щоб стверджувати, що в даній конкретно-історичній ситуації Ільєнков був неправий. Для такої оцінки потрібен окремий аналіз. Проте була й інша тенденція, якої він не надав значення. Точніше надав не те значення, яке було потрібно. Мається на увазі ідея «кібернетизації» управління економікою (проект В.М. Глушкова загальнодержавної автоматичної системи управління економікою (ЗДАС) в той час не був публічно відомий, хоча подібні ідеї були поширені). Адже ці ідеї виходили з реального розвитку машин від парового двигуна в рамках окремої фабрики до замкнених циклів виробництва у масштабах транснаціональних корпорацій. Саме вона могла б реалізувати ідею усупільнення виробництва і усунення окремого товаровиробника як умова ринку. Е.В. Ільєнков побачив її з зовсім іншого боку, коли написав, що заміна живих бюрократів на електроні не вирішить проблему. Критика «електронного бюрократа» замість реального - сильна сторона даного висловлювання. Таке уявлення мало місце. Дійсно, якщо між такими бюрократами і є різниця, то чисто кількісна. Однак, зовсім непоміченим залишилося те, що подібна заміна в принципі неможлива, якщо залишити ті ж принципи управління, просто замінивши людей машинами. Не особливо важко було побачити, що подібне перетворення неможливе без докорінної перебудови всієї системи управління. Це навіть не об'єднання окремих виробників, заводів або колгоспів (ферм) в одну мережу, а введення нової єдиної системи, де не буде окремих сегментів економіки. Помітити це і скерувати громадську думку у цьому руслі - було вкрай необхідним.

Всім близьке і зрозуміле почуття презирства до бюрократії і бажання демократизації управління у всіх сферах, але в нашому випадку це не повинно затьмарювати принцип послідовності мислення. Проте інколи треба підсилити бюрократію, щоб вона швидше зникла. Думки Ільєнкова застосувати кібернетику для дійсної демократизації управління підводить до ідеї про те, що державою зможуть управляти й «кухарки» - тобто ідеї справжньої демократії.

Остання ідея ясно показує неспроможність технократизму в плані його основної ідеї - що управляти виробництвом повинні технічні фахівці. Завдання не в тому, щоб управляли фахівці, а щоб управлінців не було взагалі (або управлінцем може бути кожен). Основна причина теоретичної недалекоглядності ідеологів технократизму - відсутність моністичного погляду і діалектичного мислення. Цей момент потребує особливої уваги - адже переважна більшість представників цих концепцій є відчайдушними критиками капіталізму, але без відповідного способу мислення всі їх прагнення залишаються без належного результату.

Література:

1. *Маркс К.* Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie. Rohentwurf /К. Маркс. Moskau, 1939.
3. *Валлерстайн И.* Есть ли будущее у капитализма? / И. Валлерстайн, Р. Коллинз, М. Манн, Г. Дерлугьян, К. Калхун. Сборник статей. — М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. — 320 с
4. *Евсеев А.* Глобальная роботизация: коммунизм или безработица? / Антон Евсеев. // Электронный ресурс - Режим доступа: https://www.pravda.ru/science/eureka/hypotheses/18-03-2014/1199260-robots_gates-0/
5. *Ильенков Э.В.* Маркс и западный мир / Э.В. Ильенков // Вопросы философии. 1988. № 10. - С. 100-121.
6. *Коллинз Р.* Технологическое замещение и кризис капитализма: выходы и тупики / Р. Коллинз // Политическая концептология, 2010. № 1. - С.35-50
7. *Мейсон П.* Что будет после капитализма? / П. Мейсон // Электронный ресурс - Режим доступа: <http://inosmi.ru/social/20161106/238145417.html>
8. *Пихорович В.* Заметки на полях книги «Есть ли будущее у капитализма?» Часть 6. Не рано ли хоронить могильщика? / Василий Пихорович // Электронный ресурс - Режим доступа: <http://propaganda-journal.net/9984.html>
9. *Фреско Жак.* Все лучшее, что не купишь за деньги. – М., 2013 – 200 с.

УДК 101.1: 130.3 (115)

Безуглий А.А.**Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова****РОЛЬ КІНЕМАТОГРАФІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В СФЕРІ БУТТЯ ЛЮДИНИ**

За все коротке життя кінематографу, він так і не був ґрунтовно роз'яснений в рамках філософської теорії. Небагато кіномайстрів і мислителів відчували те, що відчуває наразі сучасник – силу і тяжіння до кінематографа не як до окремого виду гри чи імітації реальності, а як до важливого та фундаментального прояву «людяного». Це важливо, бо кіно не тільки стикається з вічним, воно є його провідником. Оскільки, кінематограф – мистецтво дуже молоде та специфічне, ми маємо змогу бачити, як всього за сто років відбувся бурхливий розвиток інструментарію, від найпримітивнішої плівки та зйомки до найновітніших камер, прийомів монтажу, передачі видимого тощо. Але ці питання, та дискусії, які виникали раніше, торкалися більше культурологічного аспекту ніж філософського. Це, в деякій мірі, вплинуло на розвиток думки про кіно в цілому. Задача полягає в тому, щоб на підставі філософського акту та інструментарію окреслити поле кінематографа, зрозуміти як він себе відкриває людині, умови та кондиції його існування.

Для того, щоб вести пошук саме в визначеному руслі, треба сказати, що як такої єдиної термінології не існує і багато понять ще не були проблематизовані і виокремлені. Основне, що дає змогу вийти на цей рівень – це концепт миттєвості. Він допомагає подивитися на кінематограф, як на нову реальність зі своїми смислами, та своїм специфічним проявом. Це дасть змогу відповісти на виникаючі питання: «як кінематограф залежить від темпоральності», «Що є миттєвість?», «Якої вона є в